

Més enllà de la lectura superficial i pueril, s'han erigit en prototips que ja formen part de la nostra memòria sentimental. Què deuen tenir en comú un gal petit, un periodista intrèpid o el cowboy més ràpid de l'Oest?

Astèrix, Tintín i Lucky Luke, èxits de vendes

Són divertits, pràcticament no solen tenir problemes i, quan en tenen, sempre acaben solucionant-los d'una manera satisfactòria; no es fan mai vells perquè són d'una edat indefinida, parlen un munt de llengües, són ídols aptes per a totes les edats, fan publicitat i pel·lícules de cinema i, apareixen a les portades de les revistes més prestigioses. No són cantants ni actors, ni tampoc homes de negocis i, malgrat tot, neden en l'abundància. Són Astèrix, Tintín i Lucky Luke.

Han traspassat els límits que els marquen les vinyetes per esdevenir un fenomen social, objectes de culte i, en definitiva, els personatges més llegits de la història universal del còmic.

Les dades són suficientment eloqüents: el primer àlbum d'*Astèrix el gal*, editat l'any 1961, va tenir una tirada de deu mil exemplars a tot Europa; del darrer àlbum, *El tràngol de l'Obèlix*, que va sortir a la venda de forma simultània al continent l'octubre de 1996, se'n van llançar quaranta mil exemplars només de la versió catalana.

Cap al 1925 Hergé entra a treballar al diari catòlic belga *Le XXe Siècle* amb les funcions de fotògraf, ajudant de fotograbador, dissenyador gràfic i il·lustrador. No serà fins al 1928 que Hergé es converteix en el principal responsable de *Le Petit Vingtième*, suplement infantil del mateix diari i, a partir del qual, gaudeix de llibertat total per desenvolupar la seva creativitat. Els còmics de l'època es limitaven a uns senzills enquadraments frontals, amb un text explicatiu a sota i una continuïtat dubtosa. Hergé, inspirant-se en còmics mexicans que li portà el seu amic Léon Degrelle, hi introduïx força modificacions: dota de con-

Tintin, d'escolta a periodista.

Georges Rémi, considerat un dels historietistes més genials del món, va ser un dels primers introductors del còmic a Europa, quan encara només es tractava de simples il·lustracions amb peus explicatius. Els seus 23 àlbums de *Tintín* són, fins i tot avui dia, uns veritables clàssics de la literatura gràfica en llengua francesa. Nascut el 22 de maig de 1907 a Etterbeck, municipi de la rodalia de Brussel·les, Rémi va destacar ràpidament de jove com a dibuixant de còmics i caricaturista. El primer antecedent clar del que seria el seu personatge estrella Tintín, el trobem en Totor, que Rémi (des d'ara signaria com a Hergé, anagrama de les seves inicials invertides) va crear per a la sèrie *Totor, chef de patrouille des hannetons*, un petit escolta creat a partir de l'any 1923 per a la publicació catòlica *Le Boy-Scout Belge*.

Del primer àlbum de Tintín se'n van editar 5.000 exemplars, i en molt poc temps va adquirir una fama impensada, així, l'intrèpid periodista va viatjar, títol rere títol, des del Congo belga fins a l'Amèrica dels anys vint o l'Orient més misteriós. Històries que van anar apareixent a *Le Petit Vingtième* per lliuraments setmanals i, posteriorment, quan la revista va plegar, al diari *Le Soir*. Per recomanació d'alguns lectors, Hergé cada vegada es va anar documentant millor per a les seves històries, especialment a partir d'*El lotus blau*. Esdevindria, doncs, normal que cada cop que l'autor encetava un àlbum passés un temps prudencial informant-se i agafant el màxim d'a-

tinuïtat les vinyetes, altera els enfocaments, incloent primers plans, panoràmiques o plans picats, afegeix diàlegs englobats i ressalta l'entintat amb una efectiva trama de grisos. És a *Le Petit Vingtième* on el 10 de gener de 1929 s'inicià la sèrie *Tintín al país dels soviets*, l'autèntica primera aventura de Tintín que, posteriorment, es va haver de reeditar per l'augment del comerç pirata que es feia d'aquest àlbum. El jove reporter va partir acompanyat del petit Milú en tren cap a Rússia, el país "del ganivet entre les dents", de les sinagogues convertides en estables o magatzems i, sobretot, de la GPU, organització totpoterosa, cruel i sanguinària: tòpics i clicés difosos per l'omnipresent premsa catòlica del país, que van influir intensament en les primeres aventures de Tintín.

Del primer àlbum de Tintín se'n van editar 5.000 exemplars, i en molt poc temps va adquirir una fama impensada, així, l'intrèpid periodista va viatjar, títol rere títol, des del Congo belga fins a l'Amèrica dels anys vint o l'Orient més misteriós. Històries que van anar apareixent a *Le Petit Vingtième* per lliuraments setmanals i, posteriorment, quan la revista va plegar, al diari *Le Soir*. Per recomanació d'alguns lectors, Hergé cada vegada es va anar documentant millor per a les seves històries, especialment a partir d'*El lotus blau*. Esdevindria, doncs, normal que cada cop que l'autor encetava un àlbum passés un temps prudencial informant-se i agafant el màxim d'a-

punts a la recerca d'una història més fidedigna. Un altre mèrit d'aquest dibuixant va ser la gran tasca que portà a terme cada vegada que reeditava les seves obres, a vegades refent algunes vinyetes concretes i d'altres fent de cap i de nou un àlbum sencer, com és el cas de *L'illa negra*, dibuixat el 1943 i reeditat més tard el 1966, actualitzant-lo totalment a petició dels seus editors anglesos.

Amb la mort d'Hergé el 3 de març de 1983, es va especular amb la possibilitat que algú continués la seva producció al punt que aquest l'havia deixada, i Bob de Moor, el seu principal col·laborador, podria haver enllestit almenys l'inacabat *Tintín i l'Art-Alfa*, però el no taxatiu de la vídua d'Hergé, seguint ordres estrictes del seu marit, ha deixat ben clar que amb la mort del creador s'ha acabat tota possibilitat de tornar a veure Tintín en acció. Només s'ha permès recrear els àlbums en sèries de dibuixos animats o llargmetratges i cedir llicències de *merchandising* per als més variats productes. Un mercat que els col·leccionistes van adquirint a poc a poc.

Astèrix, més de 2.000 anys lluitant contra els romans. Igual que Tintín, Astèrix va tenir uns orígens més aviat modestos. L'any 1959 René Goscinny i Albert Uderzo estaven ideant crear un bon personatge per al setmanari infantil *Pilote*. "Volem fer un heroi ben diferent del dels còmics nord-americans que era el que s'estilava en aquells moments —conta el mateix Uderzo—, per això se'ns va demanar que inventéssim uns personatges típicament francesos. La nostra primera idea va ser adaptar *Le roman de Renart*, molt explotat pels escriptors i il·lustradors, però que mai havia estat realitzat en còmic. Ja en teníem una sèrie de planxes preparades, quan ens van notificar que algú ens havia pispat la idea. René i jo, aba-

tuts, ens vam esforçar per trobar una altra font d'inspiració. Així és que, poc després, un xafogós mes d'agost, René em digué: Recita'm períodes de la història. Jo vaig començar amb el paleolític i quan vaig arribar als gals em va fer callar". Així va ser com fa prop de quaranta anys va néixer aquest personatge petit i rabassut.

Goscinny, nascut a París el 1926, era el pare literari d'Astèrix, ja que en va escriure els guions dels 24 primers àlbums. Els seus treballs, fins llavors, havien anat destinats a la nova revista de l'editorial Dupuis, *Risque Tout*, concebuda com la germana petita d'*Spirou*, però que tan sols va conèixer una breu carrera. Al cap de poc d'haver-se conegut, Goscinny i Uderzo decideixen el 1959 fundar una agència especialitzada en publicitat i còmics. Després d'un pe-

Els tres personatges han traspassat els límits que els marcaven les vinyetes per esdevenir un fenomen social.

ríode de pèrdues contínues van decidir donar un tomb a les seves directrius professionals i llançar, amb la col·laboració de l'editor François Clauteaux, una nova revista juvenil de còmics, *Pilote*, jugant-s'hi el tot o res. L'èxit va ser immediat i les indestronables *Tintín* i *Spirou* van començar a tremolar davant aquesta publicació moderna, l'heroi principal de la qual, i ja des del primer número, seria un petit gal anomenat Astèrix. Posteriorment, dins la mateixa publicació es publicarien vint narracions

més de forma consecutiva fins al 1973 en què es tancà la revista. Les següents entregues van veure la llum en altres àmbits com *Le Monde*, *Sud-Ouest* o *Le Nouvel Observateur*.

El pare gràfic d'Astèrix, Uderzo, havia nascut a Marne el 25 d'abril de 1929 i la seva arribada al món va estar marcada per dues singularitats: el nadó tenia sis dits a cada mà i era daltònic. Això no va impedir que Uderzo iniciés una primerenca carrera com a dibuixant de còmics, en què va crear personatges inoblidables com Zartan, Belloy l'Invulnerable, Luc Junior, Michel Tanguy o Joan Pistola, alguns coneguts entre nosaltres per haver estat publicats a *Cavall Fort*.

Al nostre país el fenomen Astèrix va arribar quasi de forma contemporània a la sortida de *Pilote*, publicada per l'editorial Molino. Hi va haver un petit intent als anys seixanta, a l'editorial valenciana Mas Ibars, de treure'n edicions en català i gallec, però l'experiència no va tenir gaire èxit. Actualment el podem trobar en català sense problemes. En aquest sentit, cal destacar la tasca dels traductors que han hagut de lluitar per imposar i adaptar els curiosos noms gals, no sempre amb el mateix èxit. Des del Perich fins a Víctor Mora o Alfred Sala, ens han fet ballar el cap quan el cabdill del poble tan aviat es podia dir Abrarcúrcix com Acopdegarròtic.

La fama d'Astèrix arrasava a tot arreu on es va publicar. L'any 1965, després dels soviètics i els americans, els francesos llancen el seu primer satèl·lit, que anomenen *Astèrix*; l'any 1966 *L'Express* li dedica una portada, com també el *Time* nord-americà o el *Paris-Match*. El 1967 se'n fan adaptacions televisives, i més tard la primera pel·lícula de cinema, *Astèrix el gal*, on es barregen arguments de diferents àlbums. Ja s'ha confirmat que, per aquest any, hi haurà pel·lícula amb personatges reals. El francès Claude Zidi té el guió enllestit i es pensa en l'actor Gérard Depardieu com a Obélix i Daniel Auteuil com el petit Astèrix. Un mite que ja forma part del futur, ja que des de finals de setembre els

Idéfix és el gos inseparable d'Obélix, l'amic també inseparable d'Astèrix (dalt). En la pàgina anterior, Tintín i Milú, una altra parella famosa del món del còmic.

Lucky Luke és, juntament amb Astèrix i Tintin, el personatge més llegit de la història del còmic europeu. Lucky Luke va aparèixer per primer cop a les pàgines del setmanari belga *Spirou* l'any 1946.

addictes a Internetum també poden gaudir d'una petita finestra al món Astèrix, a l'adreça <http://www.Asterix.fr>. Ja no caldrà picar els misatges sobre marbre!

A la mort de Goscinny el 1977, Uderzo va pensar d'abandonar el personatge, però, pressionat pels seus lectors, va decidir continuar en solitari. Molts crítics han coincidit a constatar el descens de la qualitat dels guions en els darrers àlbums d'Astèrix, però les xifres continuen sent substancials a l'hora de fer el recompte.

Un dels darrers passos va ser la creació del Parc Astèrix, un projecte que Uderzo barrinava des de feia temps: crear un complex d'atraccions turístiques que, com Disneyland, pogués reflectir l'ampli món imaginari d'Astèrix, des del poblet gal fins al campament romà, la ciutat a imitació de Lutècia o el petit fòrum romà. El somni es va fer realitat l'abril de 1989 a trenta-vuit quilòmetres de París. A les estadístiques, a més a més, es

demostra que són els adults els qui més en gaudeixen, ja que és com si haguessin aconseguit endinsar-se en un d'aquells llibres que sempre tenien a la capçalera del llit per si s'esqueia alguna nit d'insomni.

Lucky Luke continua cavalcant en solitari. Juntament amb Tintín i Astèrix, és el personatge més llegit de tota la història del còmic europeu, malgrat nous personatges que estan aconseguint un nivell de vendes més que respectable, com Espirou, els Barrufets, Corto Maltés o en Sergi Grapes; al marge, és clar, de la recent invasió japonesa del *manga*.

El seu creador, Maurice de Beèvre (Morris), va néixer a Bèlgica l'any 1923. Poc es podia pensar el jove dibuixant, quan l'any 1947 realitzava en solitari la primera aventura del cowboy "que dispara més ràpid que la seva ombra", que esdevindria una obra amb personalitat que ha tingut força continuïtat i encara segueix traient noves aventures. Segons el mateix Morris, quan va crear el seu personatge en un petit estudi de Brussel·les, CBA, la seva finalitat darrera va ser la de crear Lucky Luke com un personatge "animable", és a dir, apte per a una sèrie de dibuixos animats. Com qualsevol autor de còmics caricaturescos, somiava de fer-ne una eventual adaptació a la pantalla gran, consagració que es va dur a terme 25 anys més tard. Però mentre aquest moment no

arribava, Lucky Luke va aparèixer per primer cop a les pàgines del setmanari belga *Spirou* cap a l'any 1946 amb l'aventura *Arizona 1880* i el seu èxit va ser immediat i continu.

La sèrie, que estava concebuda com una sàtira dels westerns clàssics dels anys quaranta i cinquanta, reunia tots els tòpics del gènere: el protagonista és un cowboy solitari, justicier, desinteressat, amb una habilitat fora mida amb les armes i els cavalls. Les diligències, els poblats indis, les alegres noiets del saloon o el Monumental Valley formaven part d'aquest decorat perfecte. Quan el 1955 Morris va conèixer René Goscinny, aquest ja era el guionista de sèries com *Iznogud* o *Umpah-pah*. A partir de la coneixença, aquest darrer assumiria la part narrativa dels episodis del cowboy, on va debutar amb *Els rivals de Painful Gulch*, l'àlbum número 33 de la sèrie. El toc de Goscinny no es va fer esperar, i les historietes de Lucky Luke es van omplir de personatges d'intrínseca comicitat, com els calamitosos i decreixents germans Dalton o el poruc gos Ran-Tan-Plan. A la mort de Goscinny, han estat nombrosos els guionistes que han passat per la sèrie (Guy Vidal, De Groot, Fauche, Vidal o Leturgie), però cap va saber dotar el personatge de tanta humanitat i una personalitat pròpia tan ben definida.

Guillem Medina

Any 50 abans de Crist. Tota la Gàl·lia és ocupada pels romans... Tota? No!

● **Obèlix:** Coprotagonista i amic inseparable d'Astèrix, encara que alguna vegada tinguin diferències sobre la manera de fer parlar els romans. Només dues coses l'amoïnen: no poder tastar la poció màgica, atès que hi va caure dins quan era petit i un segon glop seria nefast, i que arribessin a disminuir els senglars i els romans ben frescos.

● **Acopdegarròix:** Cabdill del poble, no hi ha res que li faci més por sinó que el cel li pogués caure al damunt i les visites a Lutècia, a ca l'Homeopàtx, el germà de la seva dona Karabella, casat amb la Galantina que és filla de... Bé, per Tutatis i Belenos, un cap és un cap i sempre ha de mantenir la dignitat.

● **Panoràmix:** Un dia va descobrir la poció màgica que dona una força increïble i des de llavors sempre guanya el primer premi a la Convenció de Druides del Bosc dels Carnuts. Els ingredients de la recepta? Una bola de vasc tallat amb falç d'or, un pessic de sal, una mica de peix ben fresc, una mica d'oli de roca (es pot substituir per suc de rave) i més ingredients secrets. Es barreja tot dins una caldera i es beu ben calenta. Ah!, els seus efectes no són permanents!

